

Запитуйте - відповідаємо

Колектив Центральної районної бібліотеки м. Арциз Одеської області звертається з наболілим запитанням: як забезпечити збереження бібліотечного фонду за наявності випадків неповернення книг читачами. Доводиться не лише по декілька разів телефонувати, писати їм нагадування, а й ходити по домівках. Нерідко боржник за вказаною адресою (паспортною пропискою чи реєстрацією) не проживає, і розшукати його немає можливості. Свого часу існував так званий "обхідний листок" на підприємствах, що зобов'язувало працівника при звільненні з роботи розрахуватися з бібліотекою. Зараз ця практика скасована. І наші прогнози, на жаль, невтішні: масив боржників збільшуватиметься, а бібліотечний фонд (як правило, його краща частина) поступово збіднюватиметься і втрачатиметься.

Декілька років тому із запровадженням платних послуг ми ввели заставу за взяті читачами книги з абонементу у розмірі до 10 грн. В основному, всі відвідувачі з цим погоджувались, розуміючи, що гроші їм будуть повернуті. Боржників стало зовсім небагато, з'явилася можливість неповернуті книги замінити новими, придбаними за заставу з несумлінних читачів. Але нам заборонили цю практику, мотивуючи тим, що у Переліку платних послуг, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.97 р. № 534 (який, на наш погляд, потребує оновлення), цей вид послуг не значиться. Дозволяється видавати під заставу тільки літературу підвищеного попиту. А як визначити її критерій – належність до детективів? фантастики? любовних романів? Проте Бунін, Паустовський або галузева література набагато цінніші. І якщо ці книги не повертатимуться (а саме так і є), неможливо буде задовольняти запити читачів.

Просимо спеціалістів відповісти на запитання: у який спосіб можна повернути книги від боржників, а колег-бібліотекарів поділитися своїм досвідом.

З повагою,
зав.відділом обслуговування користувачів **П. Козир**

Шановні колеги!

У своєму листі ви піднімаєте болюче питання про забезпечення збереження фондів. Безумовно, книжковий фонд абонементу, як структурного підрозділу публічної бібліотеки, де книги користувачам видаються додому, є фондом найбільшого ризику

Типовими правилами користування бібліотеками в Україні (із змінами і доповненнями, затвердженими наказом Міністерства культури і мистецтв України від 25.05.2001 № 319), які зареєстровано у Міністерстві юстиції України 22.06.2001 за № 538/ 5729, визначено:

у розділі 2 "Права користувачів", у пункті 2.3: "Користувачі бібліотек мають право: безоплатно отримувати у тимчасове користування документи із фондів бібліотеки, крім документів, придбаних за кошти, одержані від господарської діяльності".

Порядок видачі цінних документів визначено у пункті 2.7: "При наданні користувачам документів, які мають підвищений попит, додому бібліотекою визначається розмір коштів, що передаються користувачами як забезпечення виконання ними зобов'язань щодо повернення одержаних у бібліотеці документів. За дітей кошти вносять батьки або особи, під наглядом яких перебувають діти. Розмір застави встановлюється бібліотекою. Якщо одержані в бібліотеці у такий спосіб документи не повертаються користувачами у зазначений термін і дії щодо їх повернення не мають результату, то кошти зараховуються на поточний рахунок бібліотеки і використовуються на придбання чи опрацювання бібліотечних документів".

Нагадуємо також, що наказом МКіМ України № 274 від 05.05.1999 затверджено "Інструкцію про порядок застосування в бібліотеках України грошової застави за особливо цінні книги та об'єкти користування", яку зареєстровано в Міністерстві юстиції України 9.07.1999 р. № 459/3752. У цій Інструкції теж зазначено у пункті 2.2, що: "кожна бібліотека самостійно визначає особливо цінні

книги, що видаються під заставу". "Користувачеві видається квитанція про одержання від нього грошової застави" (п. 2.6).

Як і в Правилах користування, так і в зазначеній Інструкції вказано, що розмір застави встановлює бібліотека.

Тобто сформульовано ряд запобіжних заходів щодо забезпечення збереження фонду працівниками бібліотек.

У вашому листі така форма, як видача книг під заставу визначена як додаткова платна послуга. Наголошуємо, що вона не має ніякого відношення до платних бібліотечних послуг. Адже кошти, отримані від користувача після надання йому певних платних послуг, відразу стають власністю бібліотеки і назад не повертаються. А сума, отримана під заставу, повинна зберігатись у бібліотеці до того часу, поки користувач не забере її назад, повернувши книгу. У випадку, коли він стає злісним боржником і взагалі не повертає взятую книгу, сума застави переходить у власність бібліотеки.

Тому ваше рішення про введення застави за кожную взятую книгу з абонементу було неправомірним і не відповідає "Типовим правилам користування бібліотеками" та "Інструкції про порядок застосування в бібліотеках України грошової застави за особливо цінні книги та об'єкти користування".

Що є стосується поставленого вами запитання щодо критеріїв визначення рідкісних, цінних документів, книг підвищеного попиту, тут слід враховувати також типові та індивідуальні особливості конкретної бібліотеки. Для визначення рідкісних і цінних документів керуються перш за все, такими критеріями, як рік видання, вид документа (рукописи, інкунабули, першодруки, видання XVII-XIX ст.) тощо. Особливо цінні книги визначаються за видом матеріальної основи, ілюстраціями, вартістю на ринку і т. ін.

Типових критеріїв на книги підвищеного попиту не існує, все зумовлюється особливістю запитів контингенту користувачів і спроможністю бібліотеки їх оперативно задовольнити.